

Bölüm 4

DİYARBAKIR İLİ BAĞCILIK POTANSİYELİ VE GELİŞİMİ

Hüseyin KARATAŞ¹

Gültekin ÖZDEMİR²

Dilek DEĞİRMENCİ KARATAŞ³

GİRİŞ

Diyarbakır ili, üzüm yetiştiriciliği için son derece elverişli ekolojik koşullara sahiptir. İlde sofralık, kurutmalık, şıralık ve şaraplık üzüm çeşitlerinin yetiştiriciliği için son derece uygun iklim ve toprak koşulları mevcuttur. Ayrıca sahip olduğu iklim koşulları en erkenci çeşitlerden en geç olgunlaşana kadar, her olgunluk kademesindeki çeşitlerin yetiştiriciliği için uygun bir bağcılık potansiyeline sahiptir. Diyarbakır ilinde yetişen üzüm çeşitleri, genellikle yöresel değerlendirme şekillerinden pekmez, pestil ve şıra yapımında değerlendirilmektedir. Özellikle ilde yetişen üzüm çeşitlerinin bölgedeki pazarlarda herhangi bir sorunla karşılaşmadan rahatlıkla satılabilmesi, bu ildeki bağcılık potansiyelinin önemini arttırmaktadır.

Bu çalışma ile Diyarbakır ilinin bağcılık genel potansiyeli, organik bağcılık potansiyeli, sanayiye yönelik değerlendirilebilecek üzüm çeşitleri potansiyeli, ilde yapılan bağcılık çalışmaları ve ildeki bağcılık sorunları ve çözüm önerileri konularına değinilmiştir. Bu amaçla Diyarbakır ili, Bismil, Çermik, Çınar, Çüngüş, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazro, Kocaköy, Kulp, Lice ve Silvan ilçelerinde bağ alanı, üzüm üretim miktarları, yöreye özgü yöresel çeşit varlığı, yetiştirme tekniği ve kültürel uygulamalar konusundaki istatistiki bilgilere de yer verilmiştir. Ayrıca Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü tarafından birçok araştırma, yayın ve projeler yürütülmektedir. Bunlardan bazı önemli çalışmalar hakkında bilgiler de verilmiştir.

¹ Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, hkaratas@dicle.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0393-9609

² Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, gozdemir@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4450-0811

³ Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, dilek.degirmenci@dicle.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3194-5165

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Y.S. and H. Çelik. 1985. Conservation of germplasm of *Vitis vinifera* L. in Turkey. 4th International Symposium on Grapevine Breeding, Communications 40-42:13-18. April 1985, Verona (Italy)
- Anonim, 2022. Türkiye Organik Tarım İstatistikleri. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Organik Tarım Bilgi Sistemi (OTBİS) kayıtları: <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler>
- Aurenche, O. 2007. Das ‚Goldene Dreieck‘ un die Anfaenge des Neolithikums im Vorderen Orient. Vor 12.000 Jahren in Anatolien, Die Aeltesten Monumente der Menschheit:50-65.
- Değirmenci Karataş, D., Karataş, H., Ağaoğlu, Y.S. 2010. Türkiye Yabani Asma (*Vitis vinifera* ssp. *silvestris*) Gen Kaynakları. Dicle Üniversitesi, Tarım Doğa ve Çevre Sempozyumu, 154-162, 01-03.05.2010, Diyarbakır.
- Değirmenci Karataş D., Karataş, H., Garcia-Muñoz, S. 2014 a. Morphological Characterization of Endangered Wild Grapevine *Vitis vinifera* ssp. *silvestris* in Eastern Turkey Journal of the American Pomological Society 68 (1): 14-23 2014.
- Değirmenci Karataş, D., Karataş, H., Laucou, V., Sarıkamış, G., Riahi, L., Bacılı, R., This, P. 2014b. Genetic diversity of wild and cultivated grapevine accessions from Southeast Turkey. *Hereditas* 151: 73–80.
- Değirmenci Karataş, D., Karataş, H., Özdemir, 2015. Diyarbakır İli Bağcılığının Sektörel Durum Analizi. Dicle Üniv. Ziraat Fk. Bahçe Bitkileri Bölümü, (TRC2-14DFD-/0010) Karacadağ Kalkınma Ajansı Proje Sonuç Raporu, 109s.
- Ekhvaia, J.; Akhalkatsi, M. Morphological variation and relationships of Georgian populations of *Vitis vinifera* L. subsp. *silvestris* (C.C. Gmel.) Hegi. *Flora Morphol. Distrib. Funct. Ecol. Plants* 2010, 205, 608–617.
- Fidan, Y., 1985. Özel Bağcılık, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 930, Ankara, s.401.
- Karataş, H., 2005. Diyarbakır İli Asma Gen Potansiyelinin RAPD (Random Amplified Polymorphic DNA) Tekniği İle Moleküler Analizi (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi
- Hauptmann, H. 2002. Upper Mesopotamia in its regional context during the early Neolithic. Pp.263-275. In: F. Gerard and I. Thissen (eds.). *The Neolithic of Central Anatolia: internal developments and external relations during the 9th-6th millennia BC.*, İstanbul, Turkey.
- Karataş, H., D. Değirmenci, R. Velasco, S. Vezzulli, C. Bodur, Y.S. Ağaoğlu, 2007. Microsatellite fingerprinting of homonymous grapevine (*Vitis vinifera* L.) varieties in neighboring regions of South-East Turkey *Scientia Horticulturae*, Volume 116, Issue 3, 1 May 2008, Page 342.
- Karataş, H., Karataş, D., Özgen, İ., Kaya, A., Söylemez, G. 2013. Boğazkere ve Öküzgözü Üzüm Çeşitlerinde Klon Seleksiyonu-1. *Tübitak 109O633*, 129 sayfa.
- Kaplan, N. 1994. Diyarbakır ve Mardin illerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin saptanması üzerine bir araştırma. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kaplan, N. 1995. Diyarbakır ve Mardin illerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin saptanması üzerine bir araştırma. Türkiye II. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi. Cilt II, 529-533, Adana.
- Özdemir, G., H. Karataş, A. Bayram, İ. Doran, İ. Gül, 2009. GAP Bölgesi Organik Bağcılık Potansiyeli ve Organik Tarım Uygulamaları, 1. GAP Organik Tarım Kongresi, 17-20 Kasım 2009, Şanlıurfa. s: 144-155.
- Özdemir, G., Karataş, H., Değirmenci Karataş, D., 2010. Bağcılık Sektörünün Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Üretim Boyutları. I. Uluslararası Katılımlı Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Sempozyumu, Bitkisel Üretim Toplantıları, 381-386, 24-26.05.2010, Diyarbakır.
- Özdemir, G., Karataş, H., Değirmenci Karataş, D., Bolu, H., Turan, M., Özgen, İ., Alpaslan K., Güler A. 2016. Diyarbakır İlinde Organik Üzüm Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması. Karacadağ Kalkınma Ajansı GAP Organik Değer Zinciri Pilot Projeler Mali Destek Programı-2016.
- This, P., T. Lacombe and M.R. Thomas, 2006. Historical Origins and Genetic Diversity of Wine Grapes. *Trend Genet.* 22(9):511–519.
- Vavilov, N.I. 1951. The origin, variation, immunity and breeding of cultivated plants. *The Chronica Botanica*, Cambridge, UK, pp. 293-350.